

Tutvusin Laiusega 1969. aastal, kui stuudiosse tööle tulin. Ta istus alati toimetuses. Olin pisut üllatunud, et "Libahundi", säärase nonkonformistliku draama lavastaja osutus väliselt väga korralikuks prouaks, kodanlaseprouaks. Tal olid juuksed üle pea väga siledalt, käis vesti ja seelikuga või kostüümiga. Aga hiljem selgus, et selle väga korraliku välimuse taga põles tuli, võiks öelda lausa ekstaatiline tuli, nii, et sisemus ja välimus ei läinud päris kokku. Sel ajal, "Libahundi" ja "Ukuaru" vahel, polnud Laiusel head ajad. Tal olid tekkinud omamoodi teravad suhted studio peatoimetaja Remmelgaga.

Leida oli väga valiv materjali suhtes, ta ei teinud kunagi mida tahes, et lihtsalt filmida. See oli kahtemata tema tugev külge, sest mitte kõik ei käitunud niimoodi. See oli talle raske aeg ja "Ukuaru" tuli õigel ajal ning osutus õnnestunuks. See oli Veera Saare romaani järgi, Veera Saar ise andis ekraniseerimisõigused. Mats Traat oli sobiv inimene selle materjali ekraniseerimiseks, mingeid agasid ikka tekkis käsikirja valmimise ajal, mina olin toimetaja. Stsenarium saadeti Moskvasse ja sealt tulid tobedad nõudmised. Neid pidid toimetajad vahendama tegijatele ja see oli toimetajate töö kõige ebameeldivam osa. Leida reaktsiooni ei mäleta, aga Mats Traat oli küll pahane. Nõuti, et 40ndate sündmustest peaks rääkima kangelased, Leida inimlikult pani nad voodisse rääkima, tegi inimliku tausta.

Veel oli üks raske hetk Leidal - peaosatäitja kinnitamine, sest Kull oli Panso õpilane, temast ei teatud mitte midagi ja partneriteks oli tugevad näitlejad - Järvet, Otsus...Mina mõtlesin, et kas see noor tüdruk suudab ennast maksma panna nii tugevate partnerite kõrval. Aga ta suutis ja Leida oli nii jäärpäiselt väljas oma valikute eest, kui talle öeldi, et võiks ju kedagi teist proovida, siis ta ärritus ja küsis - noh keda? Ta oli täiesti veendunud, et Elle Kull oli ainuke Minna osatäitja Eestis või lähemas ümbruses. Jumal tänatud, et ta enda juurde kindlaks jäi, sest "Ukuaru" peamisi võlused on ikkagi see Minna võlu. See film oli Leida kõige olulisemaid filme, sest ta oli väga isiklikult läbi tunnetatud. Mulle tundus, et ta samastas ennast mingil moel Minnaga kui tugeva naisega. Kui me nii võtame, siis nende sünniaastad on ka lähedased, Leida oli sündinud 1923 ja Minna pidi ka olema kuskil 20ndate aastate paiku sündinud, kui me arvestame tema filmivanust. Ja lõpuks oli seal mõte, et igaüks peab leidma oma Ukuaru - see oli Leidale väga isiklik mõte.

Töötati Remmelga toas, nagu tollal kombeks oli, suitsetati palju, Remmelgas ise suitsetas ka palju ja paraku Leida ka, neil hekeil oli ta vast ahelsuitsetaja... mida ta ei oleks pidanud tegema, nagu me nüüd tagantjärele teame, aga nii see oli.

Aga rohkem kasu oli sellest, kui Leida kutsus mind pühapäeviti enda juurde Mustamäele ja me arutasime seal siis, seal tekkiski mõni mõte, idee, seal oli vabam.

"Ukuaru" oli Leidale väga oluline film, sest kui Leidal oli juubel ja filmi näidati Kinomaja saalis, ma istusin Leida taga...ja selles stseenis, kus Minna hakkab jõudma Ukuarusse ja Ukuaru hakkab paistma, hakkas Leida nutma... Nii et ta oli väga emotsionaalne inimene, see emotsionaalsus võis

mõnikord ulatuda sentimentaalsuseni, aga teisalt oli ta raudne leedi, temas oli...väga niisugust jõulist, peaaegu mehelikku tegutsemist. Tema temperament oli väga jõuline, ma mäletan, et kui Leida naeris, siis rõkkas alati terve tuba ja ta rääkis kõva häälega, mitte piano, aga forte...Ja kui ma püüan nüüd Leidat kujutluspildina silme ette tuua, siis ma näen naervat Leidat.

Meie vahel ei olnud sõbrannasuhteid, me teietasime.

Sellea seoses meenub mulle üks stseen hilisemast ajast. Huvitaval kombel ei olnud Leida "Ukuaru" tegemise ajal parteis. Ta oli sündinud Venemaal, kasvanud nooruses Venemaal, oli käinud Moskva kinokoolis, aga parteis ta ei olnud. Tema isa oli represseeritud, ema välja saadetud, teda poleks võetudki... Ja Tallinnfilmis oli talle kerge sisse sõita, tal ei olnud seda seljatagust, ta ei olnud parteis. 1976. aastal, 53aastasena astus ta parteisse, meil oli ka sellest juttu - Leida küsis minu käest, et kas mõistate hukka? Mina vastasin, et ei mõista, aga ei saa aru miks. Nüüd tagantjärele võib sellest aru saada, sest "Ukuaru" oli õnnestunud, see võeti kriitikute poolt hästi vastu. See oli platvorm uute edukate filmide tegemiseks ja neid ta ka tegi. Ilmselt ta ikka arvestas, et on vaja tugevat seljatagust, ma ei usu, et ta maailmapilt oleks muutunud.

..."Ukuarusse" pani ta inimese, antud juhul naise tugevuse, sihikindluse, läbi raskuste minemise ja iseendaks jäämise, sest Leida jäi iseendaks oma filme tehes. Ma vist unustasin enne ütelda, et pärast seda, kui ta oli parteis, ei teinud ta mitte ühtegi sellist filmi, mida peaks täna häbenema. Ta tegi ausalt oma filme puhta südamega ja ilmselt oli see üks tema teemadest - iseendaks jäämine.

Kui "Ukuaru" oli tehtud, siis ma pidin stuudiost lahkuma ja hiljem oli meil Leidaga kontakti veel, kui ma olin Sirbis ja ma küsisin, et kas ta oleks nõus andma intervjuud, juba nendel uutel aegadel, kui Eesti oli uuesti iseseisev, et vaadata nüüd nendele möödunud aegadele stuudios. Leida ei tahtnud seda. Ma küsisin ta käest, kas ta ei kavatse veel filme teha, aga ta vastas, et selle jätan nüüd noorematele.

Leida tugevus oli näitlejatega töötamine, ta pani need noored väga hästi mängima. "Ukuaru" filmis oli kahesugust stilistikat. Ühelt poolt romantiline - Minna ja Akseli kosjastseen metsas - see oli väga ilus, aga filmis oli ka karme ja naturalistlikke stseene. Ja Kulli Minna ei jäänud oma tugevatele partneritele alla.

Mats Traat jäi filmiga ja Leida tööga rahule. Talle ei meeldinud need Moskva nõudmised ja et Minna isa ja ema on kibestunud, ma mäletan, siis ta ütles, et siis peaks kogu eesti rahvas olema kibestunud.

Velda Otsus oli väga pettunud nähes ennast ekraanil ja ütles, et mina ei esine kunagi enam filmis. Kuid minu arvates oli see osa väga hea.

Laiusel pidi annet olema, töökus ka kindlasti, aga ilma andeta poleks ta suutnud luua nii häid filme.